

PÕHJA-IIRIMAA RAHUPROGRAMM PEACE PLUS

ELi programmi PEACE PLUS eesmärk on toetada Põhja-Iirimaa ja Iirimaa piiril rahu ja leppimist, majanduslikku ja sotsiaalseid arengut ning piirkondlikku tasakaalu ja koostööd.

ÕIGUSLIK ALUS

Viienda PEACE-programmi PEACE PLUS (programmitöö periood 2021–2027) õiguslik alus on 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1059 ja 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060.

TAUST

EL on Põhja-Iirimaa rahuprotsessi rahaliselt toetanud 1989. aastast saadik. Toetust on antud nii ELi regionaalpoliitika raames kui ka ELi maksetena Rahvusvahelisse Iirimaa Fondi.

1995. aastal kiideti heaks esimene programm PEACE (1995–1999). 1999. aastal otsustas Euroopa Ülemkogu seda eriprogrammi kuni 2004. aastani PEACE II nime all jätkata. Hiljem pikendati programmi 2006. aastani. Neile kahele programmile järgnesid programm PEACE III, mis hõlmas programmitöö perioodi 2007–2013, ja programm PEACE IV, mis hõlmas programmitöö perioodi 2014–2020.

23. juunil 2016 toimunud referendumil hääletas suurem osa valijatest (51,9 %) Ühendkuningriigi Euroopa Liidust lahkumise poolt. Ühendkuningriik astus EList välja 31. jaanuaril 2020. Põhja-Iirimaa on saanud ELi rahalistest vahenditest märkimisväärselt toetusi. Ühendkuningriigi väljaastumine EList tõstatab kaugemas perspektiivis hulga küsimusi seoses Põhja-Iirimaa eri valdkondade, samuti rahuprotsessi ja piiriülese koostööga pärast 2020. aastat. Põhja-Iirimaa on ainus Ühendkuningriigi piirkond, millel on maapiir teise liikmesriigiga, mis praktikas tähendab seda, et nüüd kulgeb Iirimaa saarel ELi välispiir.

Ühendkuningriigi väljaastumise tingimusi käsitlevate läbirääkimiste käigus pöörati suurt tähelepanu programmidele PEACE IV ja INTERREG VA. Ühendkuningriigi ja ELi vahelisesse väljaastumislepingusse lisati kohustus tagada nende programmide jätkumine kuni nende lõppemiseni 2023. aastal. Sellega seoses võeti 25. märtsil 2019 vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/491, et võimaldada territoriaalse koostöö programmide PEACE IV (Iirimaa-Ühendkuningriik) ja Ühendkuningriik-Iirimaa (Iirimaa-Põhja-Iirimaa-Šotimaa) jätkamist.

EESMÄRGID JA PRIORITEEDID

Programm PEACE PLUS on uus piiriülene ELi programm rahu, leppimise ja piiriülese koostöö tugevdamiseks Iirimaa ja Põhja-Iirimaa vahel. Selles ühendatakse senised INTERREGi ja PEACE'i rahastamissuunad uueks programmiks programmitöö perioodiks 2021–2027.

Programm PEACE PLUS on suunatud investeringutele kuues peamises teemavaldkonnas:

1. Rahumeelsete ja edukate kogukondade ülesehitamine;
2. Sotsiaal-majanduslik uuenemine ja ümberkorraldused;
3. Noorte mõjuvõimu suurendamine ja neisse investeerimine;
4. Terved ja kaasavad kogukonnad;
5. Kestliku ja paremini ühendatud tuleviku toetamine;
6. Partnerluse ja koostöö loomine ja integreerimine.

Igas teemavaldkonnas on mitu investeerimisvaldkonda, millel on spetsiifilistem suunitlus või mis on suunatud konkreetsetele organisatsioonidele, nagu kohalikud omavalitsused või kogukonnarühmad. Investeerimisvaldkondi on kokku 22.

RAHASTAMINE

Ajavahemikul 1995–2020 viidi läbi kolm PEACE-programmi rahalise kogumahuga 1,6 miljardit eurot. Programme PEACE I (1995–1999) ja PEACE II (2000–2006) rahastati kõigi struktuurifondide kaudu, programmi PEACE III (2007–2020) aga üksnes Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF).

Ajavahemikul 2021–2027 rahastab EL programmi PEACE PLUS 235 miljoni euroga ERFi Euroopa territoriaalse koostöö eraldisest. Koos Ühendkuningriigi rahalise toetusega ning Iirimaa ja Põhja-Iirimaa täiendava riikliku kaasrahastamisega nähakse programmi PEACE PLUS raames ette kokku 1,1 miljardi euro suurune investering.

HALDAMINE

PEACE PLUS-programmi abikõlblikku piirkonda kuuluvad Põhja-Iirimaa ja Iirimaa piirialad (krahvkonnad Louth, Monaghan, Cavan, Leitrim, Sligo ja Donegal).

Programmi PEACE PLUS hallatakse integreeritult, lõimides Ühendkuningriigi rahalise panuse sellesse sihtotstarbelise välistuluna. Programmi PEACE PLUS korraldusasutus on ELi programmide erikolleegium. See on üks kuuest Belfasti kokkuleppe alusel loodud piiriülesest organist.

SAAVUTUSED

PEACE-programmid on pakkunud osalemise ja dialoogi võimalusi ning toonud kogukonna arengut puudutavate otsuste tegemise ja vastutuse kodanikele lähemale (st kasutatud on „alt ülespoole“ lähenemisviisi). Programmide kaudu on rahastatud mitmesuguseid projekte, muu hulgas konfliktides kannatanute, noorte ja VKEde toetamise, taristu ja linnade regenereerimise ning sisserännanute ja ühiskonna etnilise mitmekesisuse üldise toetamise projekte.

Oluline on, et neid programme tuntakse nüüd rahu kindlustamise poliitika hea näitena, mis väärib järgimist nii Euroopas kui ka teistes piirkondades.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on alati toetanud PEACE-programmide rahastamist ELI poolt. Pärast Ühendkuningriigi rahvahääletuse tulemust väljendas Euroopa Parlament oma 5. aprilli 2017. aasta resolutsioonis (läbirääkimiste kohta Ühendkuningriigiga pärast teadet riigi kavatsuse kohta Euroopa Liidust lahkuda) muret Ühendkuningriigi EList lahkumise tagajärgede pärast ning rõhutas vajadust kaitsta rahu Põhja-lirimaal ja lirimaal.

Parlamendi 11. septembri 2018. aasta resolutsioonis ELi ühtekuuluvuspoliitika mõju kohta Põhja-lirimaale võeti teadmiseks komisjoni ettepanek jätkata programmi PEACE ja Interregi programmi, samuti võeti teadmiseks Ühendkuningriigi 2018. aasta aprillis avaldatud seisukoht ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kohta. Selles dokumendis kinnitas Ühendkuningriik, et ta on valmis koos Põhja-lirimaa valitsuse, lirimaa valitsuse ja ELiga kaaluma võimalusi programmi PEACE IV järeltulija väljatöötamiseks 2020. aasta järgseks ajaks. Parlament oli seisukohal, et EL peaks jätkama territoriaalse koostöö toetust, eelkõige piiriüleste ja kogukondadevaheliste projektide valdkonnas, võttes arvesse liidu spetsiaalsete Põhja-lirimaale suunatud ühtekuuluvusprogrammide, nimelt programmi PEACE ja Interregi programmide saavutusi, kuna need programmid on selle piirkonna stabiilsuse jaoks eriti olulised.

Parlament kui kaasseadusandja ühtekuuluvuspoliitika seadusandliku paketi vastuvõtmisel (käesolevas seoses nn ühissätete määrus ja määrus erisätete kohta, milles käsitletakse Euroopa Regionaalarengu Fondist toetuse andmist eesmärgil „Euroopa territoriaalne koostöö“) toetas kindlalt PEACE-programmi jätkamist aastatel 2021–2027.

Kelly Schwarz
04/2024